

Scholte regens te noodzaken, de acten over te geven des kerkeraads, wat hij pertinent weigert, en om verder middelen in overeenstemming met het Prov. Collegie te beramen om de kerkvoogden te noodzaken tot overgave van kerk en fondsen. S. wil het uiterste afwachten en niet cederen, dan gelijk hij zich heeft uitgedrukt „voor geweld”. Zijne aankleving blijven even opgewonden door de hoop, dat de koning de tweede petitie gunstiger zal ontvangen.

Dit is reeds het 4e request aan den koning.

De drie eerste (van den kerkeraad, 2 Nov.; van Scholte, 5 Nov.; van den kerkeraad, Nov.) werden 27 Nov. afgewezen, en deze afwijzing in 't midden van December, toen Scholte in Groningen was, te Genderen ontvangen. Geheel buiten Scholte om heeft daarop de kerkeraad aanstonds een nieuw request opgezonden, dat „in Den Haag door Advokaat v. d. Kemp moet zijn gesteld” (Pape).

Zijn schrijven vervolg:

„... wordt ook deze gedeelceerd, en moet men afstand doen van de goederen en bezittingen, dan zal de onsamenvangende boel weldra in duigen vallen. S. heeft aan den burgemeester van Doeveren om een attest van zedelijk gedrag gevraagd, deze heeft hij daarover geraadpleegd, dog ik heb hem gezegd, dat ik in zijn plaats het ronduit weigeren zou aan een man, over wiens onrustig gedrag hij zelfs met den Gouverneur in correspondentie was; dat S. dit attest eens machtig geworden zijnde, het als een wapen tegen hem (Burgemeester) zelve zoude kunnen bezigen, dat hij er te Appingedam gebruik van zoude maken, enz. enz. Het attest is hem dan ook geweigerd, en bijaldien hij nu eens te Genderen, zooals zijn plan schijnt te zijn, zich wil vestigen, dan kan de burgemeester van Genderen hem eo titulo de inwoning weigeren.

Er is een tweede stukje van S. „De verdraagsaamheid des tegenwoordigen kerkbestuurs” bij Van Golydingen in het licht. Ik heb het even ingezien, en zijn geheele doel is, om in hetzelfde den lezer te doen gelooven, dat hij een martelaar der zuivere leer is!

Ik voeg hierbij confidentieel een missive van Prof. Clarisse, waarin mij een viertal kandidaten wordt opgegeven, ik ken er niemand van, dog hoop op 's mans aanwijzingen mij te kunnen verlaten. Mijne jongens zeggen mij, dat de eerstopgegevene Hiebluk een (hunne uitdrukking) ferme kerel is! — Moge hij ook de menschenkennis bezitten (zoo hij ooit, op het drielat benoemd, geligeerd mogt worden), welke te D. en G. zoo noodig is, — maar hierover nader, en zoo ik hoop, mondeling.

Ik zoude het tevergeefs ondernemen om U een schets te geven van den toelooft, dien de ellendige van Rhee te Veen heeft. Des morgens om half negen is de kerk te Veen reeds tot stikken toe vol, en dan omringen nog honderden de kerk. Uit alle oorden stroomt men naar hem toe, want dat is de ware Leeraar! Hoe kan het ook anders?

Een lid mijner gemeente, die zijn drie uren lange preek bijwoonde, hoorde hem l.l. Zondag zeggen: „De vreemdelingen die hier zijn, zullen de gemeente van Veen wel gelukkig achten dat zij zulk een getrouwen Leeraar heeft. Niet dat ik dit zeg tot eigen lof, Neen! — — dezelfde man verhaalde mij dat er in de kerk te Veen door de gruwzame voorstelling van dood en eeuwigheid zulk een snikken en huilen was, dat Van Rhee niet meer verstaan werd, en zig genoodzaakt vond een Psalm te laten zingen om de gemoederen enigszins tot bedaren te brengen! — Wie herinnert zig hierbij de beroeringen niet van 1747, '48 en '49? De hemel weet wat men nog door den verachtelijken mensch zal teweeg gebracht zien, want wij zijn eerst in het begin! Scholte is een verwagde dweeper, Van Rhee een vuige huichelaar, genen ontmoet men met medelijden, dezen met diepe verachting.

Van Rhee wil een kind niet doopen, welks ouders geen lidmaten zijn, en niet verkiezen een getuige mee te brengen. Ik ben deswege met hem in correspondentie; dog hij vindt de kracht zijner welgering in het opschrift „formulier om den doop te bedienen aan de kleine kinderen der geloovigen.” Dit woord geloovigen had hij in zijn missive 2 maal onderstreept.

Te Sprang is het vrij verre van in orde te zijn. (Daar stond nu neef Carel!) Kerkvoogden en notabelen hebben zig tegen de benoeming van ouderlingen en diakenen verklaard, als vijanden van de tegenwoordige orde. — Nieuwe bezigheden derhalve.

Te Besoyen heb ik gelukkig alles weder in esse gebracht (diaconie-zaken), maar die predikant Bolderman is omnium Halorum Halissimus.

Zoo UEd. kunt, informeer mij dan (si fas est), eens van den uitslag van het tweede Scholliansche Rekest. Men spreekt hier veel over zijn helpers Van der Kemp en Hogendorp, — wat er van zij weet ik niet.

Nog dit, bij de godsdienstoefening l.l. Zondag te Veen, die om half tien begint, was zooals ik schreef, de kerk ten half negen reeds opgepropt. Onder de tullooze schare bevond zig een man, wiens geest getuigde dat hier zijn plaats was om te spreken, hij verhef dan ook zijn stem, en oreerde met veel gebaar, door velen uitgelachen,

maar door de meesten aangehoord wordende. Een ander Paleoloog (een mij bekend doorbraaf en... stokstijf orthodox man) begreep dat dit oreeren hem niet voegde, en wilde hem daarover onderhouden; maar ja wel! de Redenaar liet zig niet van zijn stuk brengen en ging voort, tot zijn geest getuigde dat hij eindigen moest!

Van Rhee blijft druk met S. converseeren en heeft deze week weer bij hem gelogeerd. Hartroerend moet hij op de catechisatie de kinderen zelf over Scholte's ongeluk onderhouden, en hen tot tranen bewogen hebben. Openlijk heeft hij verklaard, dat er onder de kinderen te Veen onderscheidene gepredestineerd zijn ten eeuwig leven!

Ach Mijnheer Janssen! — welk een rust genoot de Classe van Heusden voorheen; en thans! Eén boos mensch heeft dit kwade zaad gezaaid!

De Hoogstregtzinnige Meerburg staat thans in de schaduw bij Van Rhee, maar deze is ook zeker meer bekeerd, en een grooter schreeuwer. Als hij gepredikt heeft, dan fladdert zijn bef als een natte lap hem om den heeschen gorgel, en het zweet gilst hem van het aangezicht. Sed hoe jam satif.

Met hartelijke aanbeveling noem ik mij,

Uw Ed.Geb. d.willige vriend,

C. W. PAPE."

Deze Hiebluk, die van Prof. Clarisse o.m. dit loffelijk judicium kreeg, dat „hij behoort tot de (hetgeen meer zeldzaam is) in de Dogmatische Theologie best geoefenden”, zou benoemd zijn, indien men niet ter eldfer ure had ontdekt, dat hij... nog geen candidaat was!

De goede, verstrooide Professor verontschuldigt zich dan (23 Jan. '35) vanwege de „verwarring waarin mij de menige aanzien brengt van oude en jonge proponenten [er liepen meer dan 200 werkloze kandidaten rond!] nu om een getuig-schrift, dan om brieven van voorschrijving, dan weder om wat anders dat hen of aan een stand-plaats, of zelfs slechts aan een spreekbeurt helpen kan. Dat houdt niet op, maar vernieuwt zich bijna dagelijks en meer dan eenmaal per dag, en het wordt mij moeilijk te allen tijde mij te herinneren, wie eerst, wie later bij mij zich vervoegd heeft.” Candidatenmoed is niets nieuws onder de zon!

Pape stuurt des anderen daags nog een epistel achter zijn nieuwjaarswensch aan:

„Twee vragen van heterogenen inhoud ontvangt UEd. hier, op beide verlang ik dringend UEd.'s advies, en maak vrijmoedig gebruik van Uw „Wat zij te vragen hebt, vraag dat”.

„Dat nu wel geene de minste verschooning met Scholte en zijn bedrogen kerkeraad mag plaats grijpen, spreekt, dunkt mij, vanzelf. Ik zal dus Maandag te 's Bosch zijnde, allen, in naam van ons bestuur doen dagvaarden. Maar! mag het Bestuur die beleedigende uitdrukking „bedervers van zijn duurgelochte kerk” zoomaar goedschiks verdragen?

„Ik wil niet ontveinzen, dat mij de gal zweet, en dat de beoefening der zachtaardigheid een allermoeilijkste taak is. Ik refereer mij ten deze aan UEd. rijper en gewis koeler oordeel. Hard zal het echter vallen den hoon te verkroppen.

„Mijn oude vriend Junius van Hemert, die ik den 3den dezer breedvoerig van het een en ander schreef, en dat ik zijne betrekking tot den Heer De Clercq en Da Costa ken, doet mij de uitnoodiging om eene historia facti te geven. Ik gevoel al het gewicht zijner redeneering, want S. verspreidt overal zijn schriftelijk vergift, en het tegengif wordt nergens gevonden. Hoe denkt UEd. van zijne opwekking om tegen S. te schrijven; met allen ernst zou ik mij op koele bedaardheid in het schrijven toelagen, opdat ook uit den loon van het wederkeurig schrijven de onbevange lezer kunne opmaken aan wiens zijde de geest der waarheid zich bevindt. Aan UEd. oordeel zal ik ook ten deze mij onderwerpen.

„Mogt UEd. met den heer van Hemert instemen, dan zal het mij aangenaam zijn, als scriba van UEd. daartoe uitgenoodigd te worden, en wel om deze reden: Van Spall heeft mij reeds een en andermaal het voorstel gedaan om gezamenlijk tegen S. te schrijven, dog ik heb hierin weinig zin, eensdeels omdat het schrijven over één onderwerp in compagnie mij minder bevalt, andersdeels omdat Van Spall's stijl, schrijfwijze en ideeën de mijne niet zijn; en 3e omdat ik, zelf schrijvende, mijn geschrijf liever, 1000 maal liever aan UEd. oordeel wil onderwerpen, dan aan dat van onzen Praeses.”

De „Adviseur van Eeredienst” raadt Pape (3 Jan. '35) om zich van „de lieve bijzondere van Scholte c.s.” niets aan te trekken, „dat stuk is zoo hate-lijk en lomp als men het van dien dolleman kan verwachten, maar is geheel onwaardig, om zich boos over te maken.”

En 't eventueel geschrijfje? „Ik [Janssen] doe alle recht aan de goede bedoeling van dien braven, regt-Christelijk gezinden man [Junius van Hemert], maar deel niet in zijn gevoelen dat thans reeds op het geschrijf van den verwaanden Scholte zou moeten geantwoord worden, veel min dat het antwoord eenig legaal aanzien zoude dienen te hebben. [Vandaar, dat Van Spall later anoniem

schrijft!] Hij zeker zou zich verheugen, een penne-strijd te hebben opgewekt, welke zelden of nooit goed kan doen en hij ook niet waardig is. [Zoo wordt met hatend dedain een hoogst belangrijk debat ontweken.]... Ook de Heer van Pallandt acht het geheel ongeraden, thans in het publiek iets uit te geven. Er is al te veel reeds gedrukt, en meestal slechts nieuwe brandstof verschaft — Gij kent het spreekwoord: Waar een bije honig uitzuigt, zuigt de pad venijn uit!”

Is dit niet de vrees voor het „zwaard der waarheid”, dat Scholte hanteert? die vrees, welke Van Heusden uitsprak, en die Donker Curtius leidde tot het advies: Afzetten!

W.

K. B.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Goede woorden.

De rede door Z.E. Minister Bolkestein onlangs op de jaarvergadering van den Vrijz. Dem. Bond gehouden, heeft wel algemeen de aandacht getrokken. In de Tweede Kamer heeft de Minister er zijn verwondering over uitgesproken, dat de gedachten, die hij toch ook wel vroeger had uitgesproken, nu tot bijval en tot tegenspraak uitlokten. Toch ligt dit nog al voor de hand. Wanneer de Minister spreekt over Onderwijsvernieuwing, die hij liever Onderwijsverbetering wilde noemen, spreekt het vanzelf, dat heel het land luistert. Vooral, wanneer daarin enkele uitdrukkingen voorkomen, die blijf geven van een enigszins andere opvatting, dan wij van de leden van den Vrijz. Dem. Bond gewoon zijn, dan spreekt het wel vanzelf, dat deze dingen en bij de voorstanders van het openbaar onderwijs en bij die van het bijzonder onderwijs in bespreking komen.

Bij een tweetal punten wil ik hier even stilstaan. De Minister heeft gezegd, dat men het openbaar onderwijs niet langer mag zien als een „overkoepeling” van de verschillende richtingen. Het is een eigen richting naast de Protestantisch-Christelijke en de Rooms-Katholieke. Het spreekt wel vanzelf, dat dit woord bij de rasechte voorstanders van het zoogenaamd neutrale openbaar onderwijs groote ongerustheid en felle tegenspraak heeft uitgelokt. Heel juist werd het in „Het Onderwijs”, orgaan van de Vereeniging van hoofden van scholen in Nederland, uitgesproken, dat de Minister het beginsel der openbare school had losgelaten. Zonder twijfel heeft de Minister hier duidelijk uitgesproken, wat ook onzerzijds altijd beweerd is, dat een school voor alle kinderen een onmogelijkheid moet worden geacht in een land met zulk een gevarieerde bevolking als in ons land het geval is. Wat men de openbare school noemde en wat dan zou heeten de neutrale school, waarop klunderen van allerlei gezindten zouden kunnen gaan zonder schade voor de richting, die de ouders begeerden, is toch altijd de school voor een bepaalde richting geweest, al kon ze dan niet overal heeten „de secte-school der modernen”. Het woord van den Minister brengt nu klaarheid in dezen. De openbare school vertegenwoordigt ook een bepaalde richting. Ze moet daarom een lang gehandhaafde pretentie laten varen en ze moet, naar het woord van den Minister, „een leven als gelijkgerechtigden en gelijkbegunstigden noodig en mogelijk achten.” Laten we nog maar even een oogenblik te doen hebben met die voorstanders van openbaar onderwijs, die het hebben moeten aanzien, dat wat ze noemden „hun” school, haar begeerde en bevoorrechte plaats langzamerhand heeft moeten afstaan en dat nu niemand minder dan de Minister van Onderwijs komt verklaren, dat in onzen tijd die school in principe niet te handhaven is. We zijn weer een stap genaderd in de richting, die wij aanduiden met de leuze: „De bijzondere school is de oplossing van den schoolstrijd”.

Zeer naar ons hart was ook, wat de redenaar zeide over de vrijheid. „Het onderwijs moet kunnen beschikken over een voldoende mate van vrijheid om, onder ernstig toezicht van de organen, die de staat hiervoor heeft, eigen nieuwe wegen te kunnen inslaan, die een bepaalde onderwijzer of leeraar, een bepaalde school, een bepaalde scholengroep, echt voor het onderwijs gewenscht acht. De vrijheid, die men eens aan Jan Ligthart toestond, zij een voorbeeld. De vooruitgang van het onderwijs hangt af van de mate van vrijheid, die men aan de levende krachten daarin wil geven. Wie het onderwijs lief heeft, moet ook de vrijheid daarvan voorstaan en de toekomst daaraan met gerustheid durven toevertrouwen. Men wekke in den onderwijzer elk ernstig bedoeld initiatief en reglementeere het niet dood.”

Men ziet het, wie in den laatste tijd wel eens de vrees heeft voelen opkomen, dat van de zijde van het rijkschooltoezicht allicht te veel zou kunnen worden voorgeschreven, vindt deze vrees niet gevoerd door den man, die aan het hoofd van dat toezicht staat. Hij is ten diepste overtuigd, dat alle verbetering moet komen door de spontane mede-

werking
heid.
en elk
niet we
kende
slotte
te geve
ten ha
ben l
gerac
moed
Zoo
maar d
paniek
het k
is ges
Niet
vertro
pij en
goede
zoorste
Gr.

De he
Als
dan
en Ka
een c
Ma
Da
De
aan
toe d
Ma
He
to on
miller
vieler
Ne
zich
Bij g
overe
De
en B
vullde
slota
nog
de B
De
is des
bowa
overg
Dag
ze ne
In
Klug
schop
laire
„De
„O
van
te spe
Kathe
nog
word
De
bestaa
zijde
Er
gesche
len,
oen g
Zo
De a
gesch
Goda
en m
doel
schre
goed
gesch
het g
De
de S
gebra
heeft
In
van
„De
steun
1.
de J
leven
gen
is u
een c
geleg
2.
Apos
Wel
den E
diens
3.
schri
tunk
ven
het

een penne-
of nooit
ig is. Zoo
belangrijk
llandt acht
iek iets uit
en meestal
ij kent het
zuigt, zuigt

der waar-
welke Van
tius leidde

K. B.

N
WUS

in onlangs
Oem. Bond
ndacht ge-
de Minister
en, dat de
er had uit-
praak uit-
and. Wan-
ijfvernieu-
ring wilde
het land
de uitdruk-
een enig-
leden van
an spreekt
ij de voor-
en bij die
ing komen.
even stil-
het open-
een „over-
ingen. Het
tsch-Christ-
spreekt wel
e voorstan-
baar onder-
praak heeft
Onderwijs”,
an van scho-
le Minister
osgelaten.
duidelijk
beweerd
onmogel-
d met zulk
land het
ool noemde
ol, waarop
en kunnen
ig, die de
chool voor
ze dan niet
modern”.
klarheid
enwoordigt
aaron een
ren en ze
„een leven
den nodig
maar even
e voorstan-
bben moe-
an” school.
langzamer-
n niemand
komt ver-
in principe
en stap ge-
len met de
lossing van
e redenaar
moet kun-
mate van
de organen,
uwe wegen
onderwijzer
bepaalde
gewenscht
in Ligthart
uitgang van
in vrijheid,
wil geven.
moet ook
an en de
heid dur-
den onder-
reglemen-

werking van het personeel, dat in de school ar-
beidt. „Alle gepraat over onderwijs-vernieuwing,
en elke poging daartoe, loopt dood, wanneer zij
niet wordt opgevangen door de in de school wer-
kende onderwijzers en leeraren; van hen hangt ten
slotte alles af. Ik doe een beroep op hen, om acht
te geven op alles wat een snel veranderde tijd
ten bate van het onderwijs van hen vraagt. Ik
ben te zeer met hun werk vertrouwd
geraakt, om in deze niet vol goeden
moed te zijn.”

Zoo'n woord van een bij uitstek deskundig rede-
naar doet goed. Men heeft al gesproken van een
paniekstemming, die zou zijn ontstaan door al
het kwaan dat van het onderwijs in onze dagen
is gesproken. Daarom doet zoo'n woord echt goed.
Niets kan minder worden gemist dan de sfeer van
vertrouwen en waardeering, waarmee maatschap-
pij en school elkander tegemoet treden. En aan die
goede sfeer heeft het woord van den Minister ten
zeerste meegewerkt.

Gr.

G. MEIMA.

Wederdopers en Roomsen.

De heer T. v. Popta schrijft in „IJmuidter Kerkbode“:

Als men die twee namen naast elkaar ziet staan,
dan kan al gauw de vraag opkomen: Wederdopers
en Katholieken, geestdrijvers en Roomsen, vormen die
een overeenstemming of een tegenstelling?

Marnix wijst op de overeenstemming tussen hen.
Dat mag even vreemd lijken.

De Wederdopers kenden aan het inwendig licht,
aan de openbaring in hun hart een groter waarde
toe dan aan de H. Schrift.

Maar de mensen zijn alle verschillend.

Het inwendig licht dat men in zijn hart meent
te ontdekken, is ook bij alle mensen verschillend. Er
zullen geen twee gelijk denken. De Wederdopers ver-
vielen dan ook tot een rein individualisme.

Net andersom de Katholieken. Zij onderwerpen
zich met hun denken aan het gezag van de kerk.
Bij geen richting is zoveel eenheid van leer, zoveel
overeenstemming in denken, dan bij de Katholieken.

De overeenstemming bestaat hierin dat Dopersen
en Roomsen beiden leerden, dat de H. Schrift on-
volledig is, dat de Bijbel niet de volledige en afge-
sloten openbaring van God bevat. Katholieken en
geestdrijvers leerden beiden, dat er buiten de Schrift
nog Openbaring van God bestaat, die even goed als
de Bijbel richtsnoer is voor ons geloof en ons leven.

De Roomsen leren, dat er naast de H. Schrift nog
is de traditie, de overlevering, die door de Kerk is
bewaard en door de Kerk ongeschonden tot ons is
overgebracht.

Dat leerden ze in Marnix' dagen en dat leren
ze nog.

In „Het Katholieke Geloof“ van Prof. Ignatius
Klug, dit jaar met een voorrede van den Aartsbis-
schop van Utrecht uitgegeven, een soort van popu-
laire Roomse dogmatiek, wordt in het hoofdstuk over
„De bronnen der openbaring“ geschreven:

„Over de H. Schrift als het geïnspireerde boek
van de goddelijke Openbaring hebben we hier niet
te spreken, maar wel over het feit, dat volgens de
Katholieke opvatting naast de H. Schrift ook
nog de Overlevering als geloofsbron moet
worden beschouwd.”

De verdediging van deze leer, dat er openbaring
bestaat naast de H. Schrift, geschiedt van Roomse
zijde vaak op dezelfde manier als door de Dopersen.

Er wordt dan op gewezen, dat oorspronkelijk de
geschreven Openbaring niet bestond. Enos, Methusa-
lem, Lamech, Noach hebben geloofd, zonder dat zij
een geschreven woord van God bevatten.

Zo bestond in Jezus' dagen het N. Testament niet.
De apostelen zijn gaan prediken, zonder dat zij de
geschreven Evangelien bezaten. Oorspronkelijk is dus
Gods Woord verkondigd door middel van overlevering
en mondelinge mededeeling. Naderhand is daar een
deel van opgeschreven. Maar er was ook een onge-
schreven openbaring. De Wederdopers zeiden: zo
goed als er toen een Openbaring bestond buiten het
geschreven woord van God om zo is dat ook nu
het geval.

De Roomsen zeggen: De overlevering, die er buiten
de Schrift om bestond, is ons door de kerk over-
gebracht zo goed, dat zij hetzelfde gezag voor ons
heeft als de Schrift.

In het bovengenoemd apologetisch dogmatisch boek
van Prof. Klug wordt gezegd:

„De gronden waarop deze Katholieke opvatting
steunt zijn de volgende:

1. In de geschiedenis der Openbaring was het niet
de H. Schrift, die het eerst ontstond, maar de
levende mondelinge traditie, welke reeds aangevan-
gen was met de oer-openbaring. De H. Schrift
is uit de overlevering voortgekomen, doordat
een deel van de Overlevering schriftelijk is vast-
gelegd.

2. Christus heeft zelf niets geschreven en zijn
Apostelen evenmin opdracht gegeven om te schrijven.
Wel om te onderwijzen. Het Christendom was van
den beginne geen boekengedienst, maar een gods-
dienst van het levende woord.

3. De Apostelen beschouwden de prediking niet de
schriftelijke vastlegging daarvan als hun eigenlijke
taak. Zij hebben eerst gepredikt en daarna geschre-
ven. De geschriften van het N. Testament dragen alle
het karakter van gelegenheidsgeschriften. In hun

geheel genomen geven zij in alle geval geen afgeronde
systematische theologie van het Christendom.

4. Wanneer men alle leerredenen van Christus uit
de Evangelien verzamelt, zou het nauwelijks enige
uren kosten om ze voor te dragen. Dan is het ook
ondenkbaar, dat heel de inhoud van Jezus' leer uit-
sluitend in de H. Schrift zou zijn vervat.

Maar wat waarborgt de mensen nu, dat de over-
levering de leerstellingen van de openbaring in de
loop der tijden niet gewijzigd en langzamerhand, mis-
schien buiten haar weten, niet vervalst heeft?

Een voldoende waarborg geeft Christus ons in de
uiterst gewichtige woorden: „Ik ben met u alle dagen
tot aan het uiterste der wereld” en „De Helper (de
Trooster) de Heilige Geest, zal u alles leren en alles
in herinnering brengen, wat ik u gezegd heb.”

Dit hoerstaande geeft uitvoerig De Roomse leer
over dit punt.

Over de beschouwing der Wederdopers haalt Mar-
nix het woord van Sebastiaan Frank aan:

„Gelijkwerijs veel dingen van Gods wege geschied
zijn, welke niet alle, ja niet voor het duizendste deel
geschreven zijn, alzo worden er nog heden ten dage
veel dingen gedaan en gesproken door God, welke
niet worden geschreven, en het zijn nochtans werken
en woorden Gods.”

Hier tegenover plaatst Marnix de Gereformeerde leer,
dat de Schrift de enige bron is waaruit wij Gods
wil en Gods onderlicht kunnen leren kennen. Wel
is ook de natuur een boek dat ons openbaart Gods
oor en heerlijkheid, zoals Psalm 19 zegt, maar om
de natuur goed te verstaan hebben we de H. Schrift
als een bril voor onze ogen nodig. En zo kan ook
de geschiedenis der Chr. kerk ons veel leren, maar
ook die lessen en ook die van de geschiedenis in
het algemeen moeten getoetst worden aan de Schrift.

De Schrift is ons de enige en onfeilbare Open-
baring. En de H. Schrift is ook genoegzaam en vol-
ledig. Een aanvulling van de Schrift hebben wij
niet nodig.

Wij weten ook wel, dat Jezus meer gesproken en
gedaan heeft dan ons is medegedeeld. Johannes zegt
in hoofdstuk 21:25, dat als alles zou beschreven
worden dat de wereld de geschreven boeken niet zou
bevatten. In hoofdstuk 20:30 en 31 schreef Johan-
nes: „Jezus heeft nog vele andere tekenen in de
tegenwoordigheid Zijner discipelen gedaan, die niet
zijn geschreven in dit boek; maar deze zijn geschre-
ven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus de
Zoon Gods, en opdat gij gelovende het leven hebt
in Zijn naam.”

Wat Jezus nog gedaan en gesproken heeft buiten
hetgeen in de Evangelien is medegedeeld, dat weten
wij niet, dat kan niemand ons mededelen, ook de
Roomse kerk niet, maar wat ons wel is medegedeeld,
dat is voldoende, want daaruit kunnen wij weten,
dat Jezus de Christus is, de Zoon van God en door
dat geloof komen ons de weldaden toe, alle weldaden
van Christus, ook het eeuwige leven.

Als Marnix deze woorden van Johannes aange-
haald heeft, voegt hij er aan toe:

„Indien iemand, hij zij Sebastiaan Frank of David
Jorissen of een Pausgezinde, nog iets meer zoekt dan
het eeuwige leven, dat benijden wij hem niet, maar
aangaande ons, wij laten ons hiermede ten volle ver-
genoegen. Want wij weten, dat wij met dat eeuwige
leven God zelven hebben, welke is de springende fon-
tein van alle volheid der goederen.”

Dat geloof van Marnix is ook ons geloof, en
daarom hechten we ons aan geen andere openbaring
dan die ons in de Bijbel beschreven is.

Verknippen konden we dit artikel niet wel. Het is
trouwens de lezing geheel en al waard.

Schaken met zichzelf.

De J. G. Feenstra schrijft in „Jong Leven“:

Er zijn mensen, die schaken met zichzelf. Zij
hebben geen medespeler, en willen toch een spelletje
doen. Zij vinden het zoo fijn, en dan kunnen zij zich
meteen goed oefenen in de kunst en straks hun tegen-
partij beter verslaan. Zij stellen de eene zet tegenover
de andere, denken ernstig na, hoe zij zichzelf het
best kunnen troeven, welke zet ze moeten doen, om
het te winnen, en zoo komen zij tot een oplossing,
die zij zelf helemaal in hun eigen hand hebben.
Zulk een spel kost heel wat hoofdbrekens, als zij er
ernst mee maken, en zij moeten eigen kracht met
eigen kracht.

Een ding is zeker, dat zij het altijd winnen en dat
zij het ook altijd verliezen, of het moet remise zijn.
Dan moet het spel overgedaan worden.

Er zijn vele mensen, die met zichzelf schaken.
Die van schaken helemaal geen verstand hebben en
het toch doen. Dat kan hun zelfs slapeloze nachten
kosten. En dan gaan de hersens woelen en werken,
al maar door. Zij zitten met de machtige problemen
in hun leven, die moeten worden opgelost. En dan
gaan zij aan het werk. Tegenover elke zet stellen zij
een andere. Nu schuiven zij deze pion vooruit, dan
weer stellen zij den Koning veilig. Nu eens werken
zij met het kastel en dan weer met het paard. Hoe
sluigger het ene stuk wordt verplaatst te vlugger
krigt het andere een heurt. En dan gaan zij pieke-
ren en denken en vragen en antwoorden, en draaien
als een tol in het rond. Zij meenen klaar te zijn, een
oplossing gevonden te hebben en zij zijn niet klaar.

Zij hebben het spel gewonnen! Zij hebben het spel
ook verloren!

Er zijn mensen, die schaken met zichzelf.

Een mooi beeld.

Het is van beteekenis, ook voor het onderkennen van
de fout in menige poging tot zelfonderzoek.

„Geref. Jongelingsblad“.

Het antwoord, dat ik nog schuldig ben, wilde ik deze
week geven. Zooeven het blad zoekende, kon ik het
evenwel niet vinden. De copie moet weg; ik zal dus
moeten wachten tot het volgende nummer. Vraag
excuus.

Prof. Hepp contra ds Feenstra.

De E. H. Broekstra schrijft in „Leidsche Kerkbode“:

Zeker, er wacht nog veel en de respectieve commu-
nities zijn schijnbaar nog niet gereed met haar moe-
zaamen arbeid. Er is tenminste nog niet meegedeeld
wanneer de Synode haar vergaderingen zal voort-
zetten. Dit geeft wel de gedachte, dat het niet zoo ge-
makkelijk valt tot een gewenschte conclusie te komen.
Maar aan den anderen kant doet het ook de hoop
versterken, dat geen tijd en moeite wordt gespaard,
om datgene te bereiken, wat in onze Kerken zoo har-
telijk wordt begeerd: versterking van de eenheid en
broederlijke liefde. Wat mij betreft, ik zal heel niet
verwonderd zijn als het straks blijkt, dat men 'in
verschillende meeningen niet eens is geworden. Ik heb
er ook geen behoefte aan, tenzij werd aangewezen,
dat of de eene, of de andere op schriftuurlijke gronden
van ongelijk was overtuigd geworden. Ik verwacht
dit — en nu heb ik daarmee voornamelijk de z.g.
meentingsverschillen op het oog — niet, gezien de lange
historie der Kerk. Ik vind dit ook niet erg. Alleen,
men worde overtuigd, dat verschil van meening bin-
nen het raam van onze belijdenis mogelijk is, zonder
dat 'nu juist noodig is elkander te verketteren. Laat
de discussie over verschillende onderwerpen maar
gerust doorgaan, opdat door wrijving der gedachten de
waarheid steeds helderder worde gezien. Maar dan
op de onmisbare voorwaarde, dat men elkanders stand-
punt weet te waardeeren, zoodat de broederlijke
liefde blijve.

Het mag zeker niet op de wijze zooals „Credo”
meende te moeten optreden tegen ds Feenstra van
Scheveningen. Vermoedelijk hebt ge er wel van ge-
lezen, dat het gaat over pluraliteit of pluriformiteit
der Kerken. En ds Feenstra heeft in een leidraad voor
onzen Meisjesbond de laatste afgewezen en de eerste
als schriftuurlijk aangeprezen. En nu heeft „Credo”
gemeend hier tegen te moeten waarschuwen. Dat is
haar recht, maar het is niet haar recht dit op die
wijze te doen. Daarmee is 'thart van velen bedroefd.
Ik meen dit te mogen zeggen, omdat ik het — en
ds Feenstra weet dit niet — met hem eens ben. Het
zou Prof. Hepp naar mijn bescheiden meening eeren,
als hij zijn woorden, die kwetsen, terugnam.

We zijn ds Broekstra voor deze woorden dankbaar.
Zooval voor de „algemeene”, als voor de „bijzondere”.
Van de vervulling van den laatste wensch droom
ik overigens niet meer.

Beter, niet te profeteeren.

De „Groene Amsterdammer” schrijft in een met J.
ondertekend artikel:

Wanneer iemand U op 1 Januari van het jaar 1939
had gezegd: „Kind van het jaar is er oorlog in Europa”
— dan zoudt ge geantwoord hebben: „'t is mogelijk”.
Had ge verder te hooren gekregen: „Vóór dien oorlog
zullen de Sowjet-Unie en Duitsland een verbond
gesloten hebben, en wanneer Stalin zestig jaar wordt,
zal Hitler hem feliciteeren”, — dan zoudt ge vermoed-
elijk, tenzij ge prof. Grundijs waart, gezegd hebben:
„In beginsel kan alles, maar dat moet ik toch nog
maar eerst zien!” Was Uw alwetend adviseur echter
verder gegaan met te beweren, dat de genoemde
oorlog in Europa Frankrijk de eerste vier maanden
op ruim 1400 slachtoffers te staan zou kunnen komen,
dan ware uw reactie geweest: „Man — houd op met
dien onzin!”

Door zijn rijkdom aan opvallende gebeurtenissen
en door de treffende wijzigingen, die zich tijdens zijn
duur hebben voorgedaan, is het jaar 1939 bij uitstek
het jaar der politieke vergissingen geworden.

De journalisten, die gemeend hebben, dat het hun
taak was, met aanvaarding der onvermijdelijke risi-
co's, de breedere lijnen der politiek uit te stippelen,
zijn maar al te vaak van een koude kermis thuis
gekomen.

En het jaar begon zoo simpel...

In Januari ging Chamberlain op bezoek bij Musso-
lini. Dat bezoek, uitgevoerd ondanks het „Corisca!
Nicot Tunis!”-geroep in de Italiaansche Kamer,
enkele weken daarvoor, deed velen in Frankrijk en
Engeland vreezen, dat Chamberlain er naar streefde,
ten koste van Frankrijk tot een accoord met Italië
te geraken. „De Groene” deelde die vrees. Zij is niet
bewaardheid. Evenmin bewaardheid werd de verwach-
ting van hen, die meenden, dat Hitler in Februari
een aanval op een van de aan Duitsland grenzende
landen zou doen.

In Maart raakten de poppen weer aan het dansen.
Hetgeen niemand voorzien had, geschiedde: Hitler
trok op 15 Maart Praag binnen. Dienzelfden dag
schreef de hoofdredacteur van het communistische
„Volksdagblad“:

„Het is te verwachten, dat binnen enkele dagen
Duitsland op ultimatieve wijze zijn eischen tot het
verkrijgen van koloniën zal stellen, gelijktijdig met
een nieuwen aanval van Italië op Frankrijk. Wan-
neer Duitsland en Italië, Frankrijk en Engeland
het mes op de keel zetten, in 't bijzonder in 't koloniale
vraagstuk, dan zal de punt van het fascistische zwaard,
dat op dit oogenblik in het hart van het Tsjecho-
Slowaaksche volk wordt geplant, ook op de borst van
Nederland worden gericht.”

Zoover kwam het niet.

Intussen moest Chamberlain wel onder den druk
van de publieke opinie onderhandelingen openen be-
treffende een anti-agressiefront, teneer toer Italië op
Goeden Vrijdag Albanie had gennexerd. Deze onder-
handelingen verliepen uiterst traag. Toen Litwinow
begin Mei plotseling aftrad, werd dat door velen be-
schouwd als een teken „dat de Sowjet-Unie West-
Europa den rug toekeerde”. Aldus „De Groene” in
het nummer van 6 Mei.

De onderhandelingen werden echter niet afgebro-
ken, en gedurende de maanden Juni, Juli en Augustus
onthrak het in binnen- en buitenland niet aan
stemmen, dat de bedoelde mogendheden het wel met
elkaar eens zouden worden. Reeds op 24 Juni schreef
„Diplomaticus” in de „Haagsche Post”, dat „zelfs met
het oog op de Oostzeelanden een principiële over-